

távol-kelet

MENNYIBE KERÜL A MINŐSÉGI MUNKA?

Írta: A. Kristóf

Bevezető

A kérdés igencsak költőire sikeredett, pedig nem annak szántam. Ebben a cikkben megpróbálok választ adni rá, habár egy részletes és tárgyilagos kutatás helyett ezúttal inkább egy saját véleménnyel álltam elő, egy monológgal, néhány gondolattal arról, hogy milyen a munkaviszony Japán legkönyörtelenebb iparágában. Megpróbálok tárgyilagos maradni és minél kevesebb szarkazmust és/vagy iróniát használni, valamint a metaforákkal is szűkszavúan bánok majd. Ha már metaforák, nemrég olvastam egy érdekeset: tudjátok, mi hasonlít legjobban egy épülő házra?

Egy épülő házra leginkább egy olyan ház hasonlít, amely romba dőlésnek indult. Valahogy így néz ki az anime/manga ipar is Japánban. Az elmúlt években az ipar erőteljes növekedésnek indult, melyet a koronavírus nem hogy nem lassított, hanem még fel is gyorsított. Így tehát pénzügyi és kiadott munkák számát tekintve az ipar/művészet megkérdőjelezhetetlenül növekszik. Ugyanakkor

egyre gyakoribbak a hírek arról is, hogy akik magát a munkát végzik, éhbérért dolgoznak, sokan csak pusztán az anime iránt érzett szeretetük miatt vannak még a szakmában, hogy az animátorok többsége gyakran napokig vagy hetekig alszik a stúdióban és így tovább.

Tehát a ház már áll vagy talán még áll, habár az ablakok nem zárnak, ahogy kellene, az ajtó félig nyitva vagy talán már meg sincs, a tető pedig pár helyen beengedi a Napot. Ez vajon az összedőlés előtti pillanat, vagy mindössze pár simítás, javítás és készen vannak a munkálatok? Nemsokára kiderül.

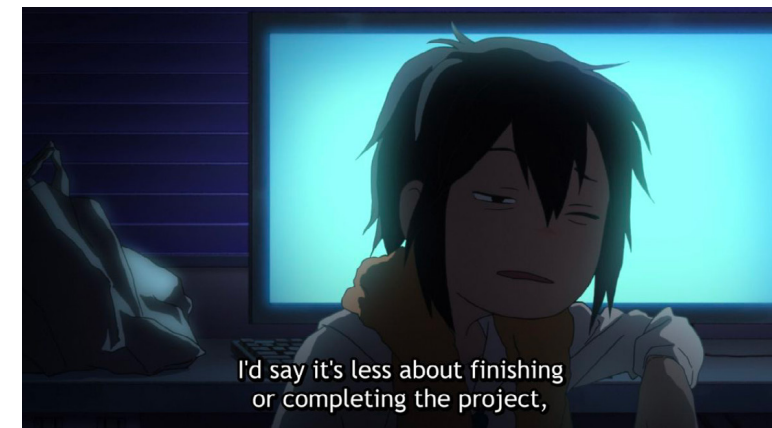
Hogyan jutottunk ide? Nagy vonalakban

A történet elég összetett olyan értelemben, hogy számos oka van annak, hogyan jutottak ebbe a helyzetbe a japán munkások. Három fontos tényezőt emelnék ki, először is Japánban a túlórázás és az irodában töltött éjszakák nemcsak, hogy normális jelenségek, mármint elfogadott dolog a társadalomban, hanem büszkeségnek számít, olyasvalami, amire az emberek és a társadalom feltekint, sőt gyakran irigyel is. Másodsorban a hatóságok passzivitását emelném ki. Japánban köztudott, hogy az anime/manga ipar az, ami a legdurvább, ahol a legtöbb a túlóra és a legrosszabbak a munkakörülmények. Mégis a hatóságok szemet hunynak az esetek fölött, még akkor is, ha a ledolgozott órák száma meghaladja

a törvényben megengedett mennyiséget. Ez egyrészt annak is köszönhető, hogy kevés bejelentés történik, mármint a dolgozók ritkán jelentik, ha valami törvényen kívüli történik ilyen értelemben. Így tehát ők sem fordulnak a hatóságok felé, és a hatóságok se tesznek aktív lépéseket a probléma megoldására. Végezetül pedig, a probléma a rendszerrel van. Egy örökzöld megjegyzés, de ezúttal több mint egy közhely. Az anime ipar úgy épül fel, hogy a befektetők be vannak biztosítva veszteség ellen. Ennek köszönhetően az anime stúdiók nem a befektetőkkel alkudoznak a megszerzett bevételből, hanem a dolgozókon próbálják behozni azt. Így lehetséges az, hogy habár egy anime vagy manga hatalmas siker lesz, azok, akik dolgoztak rajta, nevetségesen kevés pénzt kapnak. Ez az utóbbi pont sokkal komplikáltabb annál, mintsem hogy én el tudjam részletesen magyarázni, de akit érdekel, az interneten talál kellő példát és magyarázatot.

Így tehát minden új anime és manga, még ha a rövidség kedvéért el is hanyagolom kiírni, a

Hosszú menetelésre hasonlít. Ahol a hosszú út kezdetén hadseregnyi lelkes rajongó és elszánt illusztrátor áll, majd a végén mindössze töredékük bírja még ideggel, fizikai/szellemi jóléttel vagy pénzügyileg, hogy továbbra is azt csinálják, amit igazán szeretnek. Azonban akárcsak a Hosszú menetelés esetében, úgy az anime iparban sem számít ez. A történelmet nem erről írják. Amiről a magazinok és statisztikák beszámolnak, az a munka minősége, a bevétel, az elnyert díjak stb. (igen, itt én is részese vagyok a rendszernek, ezek visszatérő témák az én manga ajánlóimban is).

Ritkán vagy talán sose írnak arról, hogy hány illusztrátor került kórházba a munka során, hányan mondtak fel, mert nem bírták tovább mentálisan, hány fiatal tehetség választott más szakmát, mert kiégtek vagy mert pénzügyileg rákényszerültek. Ahogy a Hosszú menetelés után nem beszéltek azokról a tízezrekről, akik eltűntek a rajt és a cél között, úgy a hétköznapi freelancerek nevei is csak ritkán jelennek meg (ha egyáltalán megjelennek) egy sikeres anime premierjén.

Van még remény?

Ahogy az várható, a helyzet nem maradt sokáig a szőnyeg alatt, pontosabban kezd lassan túl nagy lenni ahhoz, hogy ne botoljon meg az ember benne. Az egyik nagyszerű példa erre a Kyoto Animation stúdió, amely freelancerek helyett hosszútávú szerződést ad az alkalmazottainak, valamint becsületes bért. Emellett 2007-ben megalakult a Japanese Animation Creators Association nevű szervezet, ami - ahogy a neve is sugallja - azon fáradzik, hogy tisztességes béreket és munkakörülményeket harcoljon ki a szakmában dolgozóknak. Nagy átütő eredményeket még nem értek el, mivel a „lassú víz partot mos” elven működnek, de ennek ellenére én nem írom le a munkájukat.

Így tehát a kép kissé zavaros, egyik oldalt állnak mindazok az embertelen körülmények, amelyeket az alkotóknak el kell viselniük, másrészt pedig egy olyan társadalom, ahol a zsarnok

munkakörülmények elfogadottak, sőt gyakran maguk a munkások keresik azt. Egyik oldal tehát változtatna a helyzeten a másik oldalnak viszont megfelel - egy 300 kilós gorilla pedig oda ül, ahová akar, mondja a vicc, az anime iparban azonban felmerül a kérdés, hogy meddig tarthat még a status quo? A vészharangokat egyre többen verik, a japán társadalom viszont hírhedt arról, hogy nem tud vagy nem akar változni. Egy olyan társadalomról beszélünk, mely nem tud félmunkát végezni, nem tud valamit csak egy kicsit megváltoztatni

vagy csinálni, gondoljunk itt a számtalan különös és határozottan polgárpukkasztó öröletekre, melyek bizonyos időközönként végigsöpörnek a japán társadalmon. Az anime és manga szubkultúra hatalmas befolyással rendelkezik Japánban, őszintén kíváncsi vagyok, hogy ez segíteni vagy hátráltatni fogja-e a változásban. Egyben azonban biztos vagyok, amikor a változás bekövetkezik, legyen az jó vagy rossz, hirtelen lesz és gyökeresen megváltoztat majd mindent a szakmában.

Zárszó

Végezetül Rejtő Jenő szavai jutnak eszembe: „most akkor kavarjak vagy sem”. Valahogy ilyen érzéssel gondolok én is az anime/manga iparra. Mi lesz a vége? Nemsokára kiderül. Addig is mi eltűnjük az esőt kint a házon kívül és bent a házban egyaránt.

Korábbi cikkeink a témában: Az anime helyzete az elmúlt évtizedben (*AniMagazin 55.*), Anime ipar (*AniMagazin 28.*)

Források:

New York Times
Japanese Animation Creators Association
 wikipedia

